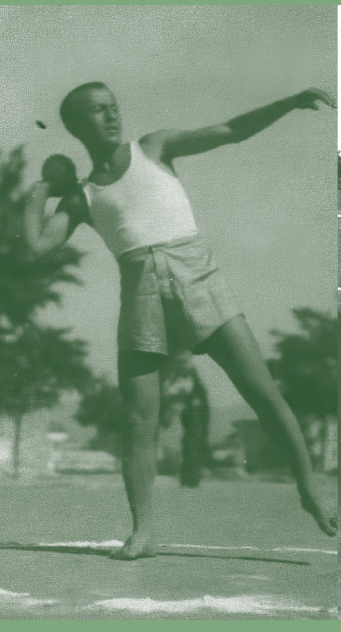
TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÜZÜNCÜ YILI

TÜRKİYE YÜZYILI

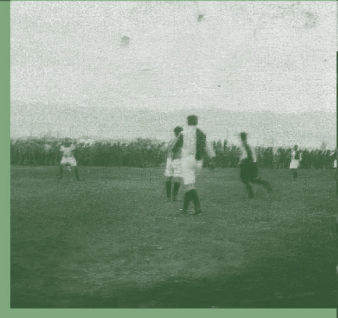
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Türk Spor Kültürü ve Tarihinden Arşiv Fotoğrafları

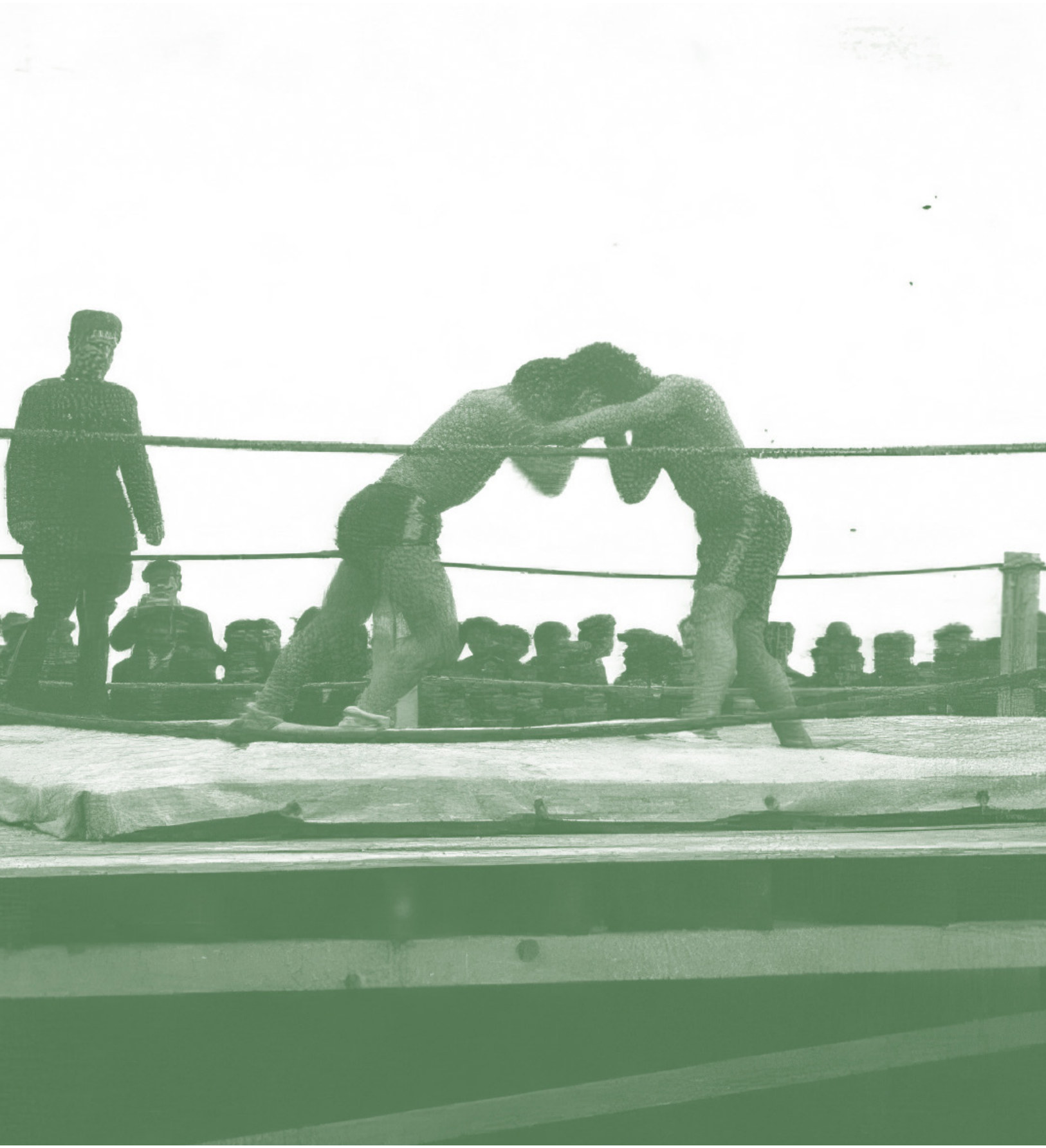

Isparta 2023

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
S. Demirel
1992

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Türk Spor Kültürü ve Tarihinden Arşiv Fotoğrafları

Isparta 2023

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Türk Spor Kültürü ve Tarihinden Arşiv Fotoğrafları

ISBN : 978-605-9454-69-8
Yayın No: 124

Metin Yazarları
Doç. Dr. Sabriye ERCAN
Dr. Öğr. Üyesi Fuat İNCE

Kapak ve Sayfa Tasarımı
Elif TÜRK
© Aralık 2023

Sunuş

Toplumların kalkınmışlığının, gelişmişliğinin en önemli göstergelerinden biri de sanata ve spora gösterdiği özendir. Atalarımız, "Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur." düsturu ile sağlıklı ve güçlü toplumların önemine vurgu yapar. Yarının yetişkinleri, geleceğin teminatı ve toplumların güvenli yarınları olan sağlıklı ve güçlü nesiller de sporla ilgilenen ve sporu önemseyenlerdir.

Türk tarihinin başlangıcından günümüze kadar olan süreçte göçebe kültürün vazgeçilmezleri arasında yer alan ata sporumuz cirit, okçuluk, binicilik, güreş gibi pek çok sportif uğraş özellikle Osmanlı döneminde milletimizin savaşçı ve kıtaları fetheden güçlü kimliğine katkı sağlamıştır. Cumhuriyet tarihimizde de Gazi Mustafa Kemal Atatürk spora büyük bir önem vermiştir.

Prof. Dr.
Mehmet SALTAN
Rektör

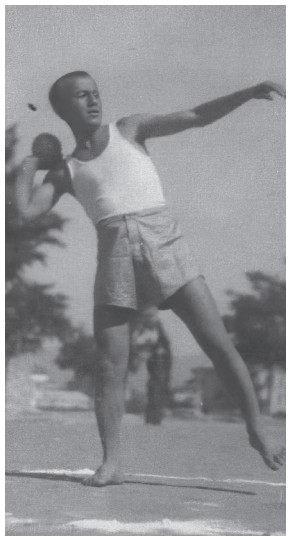
Milletimiz için sağlıklı yarınlar oluşturabilmek ve onları geleceğe sağlıkla taşımak ise biz yetişkinlerin en büyük görevi olmalıdır. Bu minvalde Süleyman Demirel Üniversitesi ülkesinin değerlerini özümsemiş ve topluma duyarlı bir üniversite olma vizyonu ile bilgiyi kullanan, üreten, geliştiren ve yaygınlaştıran bir üniversitedir. Bu sorumluluğun ve farkındalığın doğrultusunda Üniversitemiz Tıp Fakültesi bünyesinde değer üreten ve her biri alanında uzman öğretim üyelerimiz tarafından spor, sağlık, tarih araştırmaları başlığı altında "'Türk Spor Kültürü ve Tarihinden Arşiv Fotoğrafları'" adında bir kitap hazırlanmıştır. Elinizdeki bu eser Türk spor tarihine rehber niteliğinde bir kaynaktır. Bu kaynak niteliğindeki eser, atıcılıktan atletizme, futboldan su sporlarına kadar geniş bir yelpazede Türk spor tarihine fotoğraflarla ayna tutan bir SDÜ çalışmasıdır.

Bu değerli çalışmayı Süleyman Demirel Üniversitesi olarak paydaşlarımıza sunmaktan büyük bir onur duyuyor; faydalı olması dileği ile saygılarımı sunuyorum.

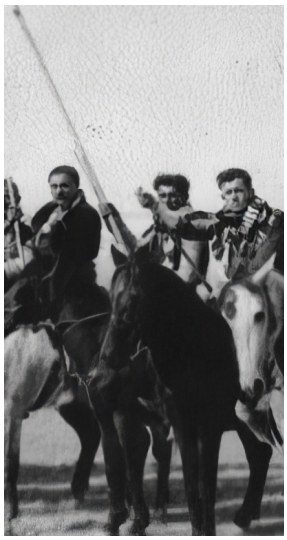
İÇİNDEKİLER

Önsöz VIII

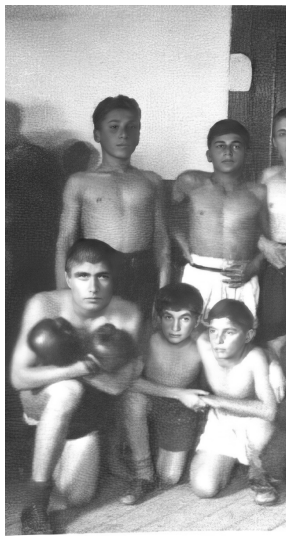
Atletizmle İlgili Fotoğraflar 10

Binicilikle İlgili Fotoğraflar 17

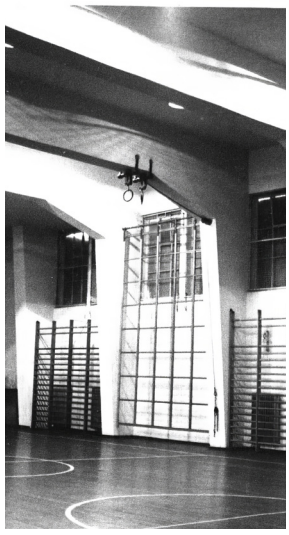

Boksla İlgili Fotoğraflar 23

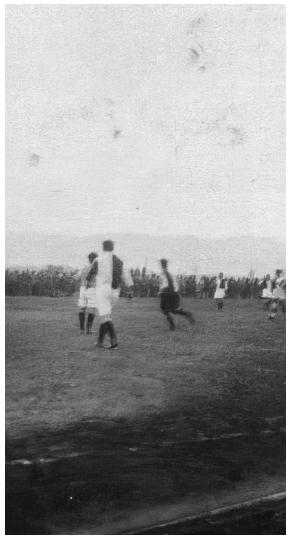
Atıcılıkla İlgili Fotoğraflar 8

Basketbolla İlgili Fotoğraflar 16

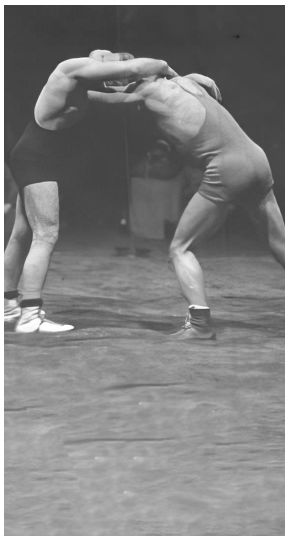

Bisikletle İlgili Fotoğraflar 18

Futbolla İlgili Fotoğraflar 24

Güreşle İlgili Fotoğraflar 42

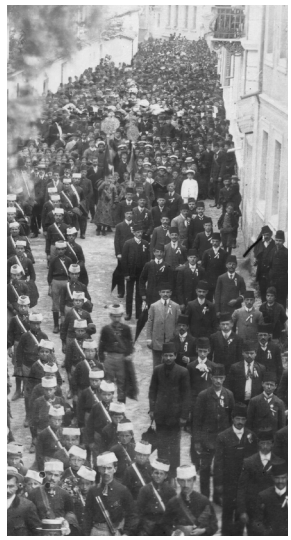
Kayakla İlgili Fotoğraflar 63

Tenisle İlgili Fotoğraflar 94

Spor Tarihiyle İlgili Diğer Muhtelif Fotoğraflar 101

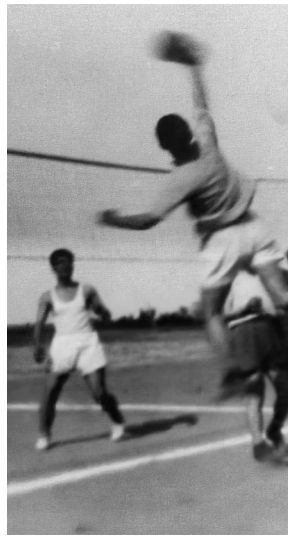

Jimnastikle İlgili Fotoğraflar 62

Su Sporlarıyla İlgili Fotoğraflar 70

Voleybolla İlgili Fotoğraflar 95

Sovyetler Birliği'ne Yapılan Ziyaretlerden Fotoğraflar 110

ÖNSÖZ

"Ben sporcunun, zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim."

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

Sporu; "bedeni veya zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen, bazı kurallara göre uygulanan hareketlerin tümü" olarak tanımlamak mümkündür.[1] Türkçeye, Fransızcadaki "sport" kelimesinden geçen spor sözcüğünün Latince kökenli olduğu tahmin edilmektedir.[2] Latincede "disportare" veya "deportare" şeklinde yazılan ve "dağıtmak, birbirinden ayırmak" anlamlarındaki sözcüklerin İngilizcedeki kullanımları ise ilk başta "disport" veya "desport" şeklinde olmuştur. Zamanla kelimelerin başındaki ilk heceler düşmüş ve her iki dilde de "sport" şeklindeki kullanımı yaygınlaşmıştır.[3]

Bilindiği üzere sosyal, kültürel ve iktisadi yönler en başta olmak üzere her bakımdan kalkınmanın temel unsuru insanın bizatihi kendisidir. Bu bakımdan kişiliğin oluşumunda ve karakter özelliklerinin gelişiminde sporun önemli katkıları vardır. İnsanlar spor sayesinde bilgi, beceri ve yetenek kazanarak çevreye uyumlarında büyük bir kolaylık elde edebilirler.[4] Sporun, sadece fertlerin arasında değil toplumların ve milletlerin arasında da dayanışma ve kaynaşma

1 *TDK Türkçe Sözlük.*

2 Sabri Sami Tüfek, "Cumhuriyet Döneminde Spor", *MÜ, TAE,* Yayımlanmamış YL Tezi, İstanbul, 2019, s.1.

3 Doğan Yıldız, *Türk Spor Tarihi*, Eko Matbaası, İstanbul, 1979, s.13; Tüfek, ag.t, s.1

4 Kerem Toros, *Türkiye Cumhuriyeti Spor Tarihi,* Ankara, 2015, s.61.

sağlayarak barışa hizmet etme gibi bir yönü de vardır. Spor ayrıca kişinin belirli kurallara uyarak yarışma ve burada birinci olma, yani mücadele azmini artırır.[5] Eğitici ve eğlendirici bir uğraş olan spor bireyin ve toplumun sağlığında önemli bir yer tutmaktadır.[6]

Hem biyolojik hem de zihnen dinamik ve sosyal uyum içinde olmada sağlıklı ve estetik bir bedenin etkinliği göz ardı edilemez. Sağlıklı bir beden sağlıklı zihinsel faaliyetleri artırır.[7] Elbette ki Türklerde de içinden geçilen dönemlerin şartlarına göre diğer milletlerde olduğu gibi spora önem verilmiş ve onun sağlığa olan etkisi anlaşılmıştır demek mümkündür.[8] Modern sporların gelişimi ise Osmanlı Devleti'nin son döneminde başlamıştır. Özellikle 3 Kasım 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı'ndan[9] sonraki gelişmelere bakacak olursak; Harp Okulu'nun (Harbiye) ders programına "riyazât-ı bedeniye" adıyla Avrupai tarzda jimnastik hareketlerinin uygulandığı bir dersin konulduğunu,[10] öğrencilerin derslerin bitiminde jimnastiğin yanı sıra yine yabancı hocalar tarafından verilen eskrim kurslarına katılmalarına da imkân tanındığını,[11] Mekteb-i Sultâni'de jimnastik eğitiminin de verildiğini, özelliklere azınlık mensuplarının ve yurt dışından gelen ailelerin etkileri ve katkılarıyla futbol, tenis ve hatta basketbol gibi sporların başladığını, spor kültüründe bir değişimin başladığını bilmekteyiz.[12]

Türkiye'de modern anlamdaki ilk atçılık müsabakaları 13 Mayıs 1864'te Kâğıthane/İstanbul'da yapılmıştır. Ardından İzmir ve Anadolu'daki diğer şehirlerde de at yarışları düzenlenmiştir. Yüzme yarışları da yine ilk olarak İzmir'de düzenlenmiştir.[13] Osmanlı Padişahı Sultan Abdülaziz'in 1867'de Fransa, İngiltere ve Almanya'yı kapsayan Avrupa seyahatinden sonra okullarda verilen jimnastik derslerinde faydalanılmak üzere jimnastik kitaplarının Türkçeye tercümeleri yapılmıştır.[14] 1869 yılına gelindiğinde "Maarif-i Umumîye Kararnamesi" çıkartılarak ortaokullarda (rüştiye) beden eğitimi dersi, özellikle de jimnastik eğitimi zorunlu hale getirilmiştir.[15] Fransız beden eğitimi öğretmeni Monsieur Curel modern sporları Türkiye'ye getiren ilk kişi olarak kabul edilmektedir.[16] Mekteb-i Sultâni'nin jimnastik salonunda aletli jimnastik sporuyla uğraşan ve kendisini spor konusunda geliştiren, sahip olduğu yeteneğiyle dikkat çeken ve sonra da okulun beden eğitimi öğret-

5 Ali Dursun Aydın vd., "Türk Spor Politikalarında Öngörülen Hedeflerin Gerçekleşme Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine bir Araştırma (GSGM örneği)", *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,*1 (2), 2007, s.87-96, Toros, ag.e, s.61.

6 Berkant Atasoy-Füsun Öztürk Kuter, "Küreselleşme ve Spor", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 18 (1), 2005, s.11-22.

7 Recep Cengiz-Mehmet Yalçın Taşmektepligil, "Spor Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme: Spor Merkezleri (Samsun Örneği)", *Akademik Bakış Dergisi,* (56), 2016, s.220-240.

8 Tüfek, ag.t, s.1-5.

9 Mehmet Aktel, "Tanzimat Fermanı'nın Toplumsal Yansıması", *SDÜ İİBF Dergisi*, Güz (3), 1998, s.177-184.

10 Âtıf Kahraman, *Osmanlı Devletinde Spor*, T.C. Kültür Bakanlığı yay., Ankara, 1995, s. 627-628; Tüfek, ag.t, s.5.

11 Tüfek, ag.t, s.6.

12 Cem Atabeyoğlu, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Spor", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi,* C.6, İletişim yay., İstanbul, 1985, s.1475-1476; Tüfek, ag.t, s.6.

13 Hasan Uzun, "Cumhuriyet'in İlk On Yılında Türkiye'de Spor", *DEÜ, AİİTE,* Yayımlanmamış YL Tezi, İzmir, 2012, s.9.

14 Kahraman, ag.e, s.627-628.

15 Tüfek, ag.t, s.9-10.

16 Cem Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, Fotospor, İstanbul, 1991, s.24-26.

meni olmayı başaran Ali Faik (Üstünidman) Bey de ilk Türk beden eğitimi öğretmeni olarak anılmaktadır.[17]

1870 yılında Tıbbiye müfredatına ve 1887'de lise (idadi) eğitim programlarına hem jimnastik hem de eskrim dersleri konulmuştur.[18] Osmanlı donanmasında görevli İngiliz amirali Augustus Charles Hobart-Hampden (Hobart Paşa) tarafından 1872'de "The Imperial Yacting and Boating Club" adıyla bir su sporları kulübü kurulmuştur.[19] 1891 yılında ise Ali Faik Bey'in çabalarıyla halka açık bir modern spor gösterimi organizasyonu tertiplenmiş, bu sayede spora sadece azınlık mensuplarının çocuklarının değil Türk çocuklarının da ilgisi çekilmeye çalışılmış, yani bir nevi halk nezdinde bir farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır.[20] Türkiye'deki ilk bisiklet yarışması 15 Mayıs 1895'te Bornova/İzmir'de organize edilmiştir.[21] Aynı yıl tüm sporların temeli olarak kabul edilen atletizm müsabakaları da İzmir'de düzenlenmiştir.[22] Kuleli ve Bahriye Mekteplerinin eğitim programlarına da spor dersleri olarak jimnastik eğitimleri eklenmiştir.[23] 1898 yılında tıp eğitiminin yeniden düzenlenmesi ve bir staj/uygulama hastanesinin kurulması için Almanya'dan Dr. Robert Rieder ve onun yardımcısı olarak Dr. Georg Deycke Türkiye'ye davet edilmişti. Dr. Rieder; yeni kurulacak hastane, hastabakıcı yetiştirilmesi, çağdaş bir tıp okulu ile hastanenin özellikleri ve tıp müfredatı üzerine dört ayrı rapor hazırlamıştı. Onun tıbbiyeliler için hazırladığı müfredatta da jimnastik ve binicilik dersleri de bulunmaktaydı.[24]

1899 yılında İstanbul'da ilk Türk kulübü Reşat Danyal ve Fuat Hüsnü Beyler tarafından "Black Stockings (Siyah Çoraplılar)" adıyla bir futbol kulübü olarak kurulmuştur.[25] Fakat bunun öncesinde 1896'da İngilizler tarafından kurulan "Moda Spor" ve "Rugby" kulüplerini de burada anmak faydalı olacaktır.[26] Yine Osmanlı tebaasından Rumlar tarafından 1896'da kurulan "Tatavla-Heraklis Jimnastik Kulübü" daha sonra "Taksim Yeni Yıldız Rum Kulübü" ile birleşmiştir.[27] Fuat Hüsnü Bey "Bobby" takma adıyla oyuncu olarak da sahalarda yer almıştır. Bu dönemde Türklerin futbol kulübü kurmalarının ve kendi adlarıyla oynamalarının yasak olmasından dolayı bu işlerle uğraşan kişilerin hem kulüpleri hem de kendileri için İngilizce isimler tercih ettikleri belirtilmektedir.[28]

20. yüzyılın ilk yılında, yani 1900'de öğrencilerin boş zamanlarını ve müsait anlarını sporla değerlendirmelerinin özendirilmesi için Mekteb-i Mülkiye'de de bir jimnastik talimhanesi açılmıştır.[29] Kadıköy/İstanbul'da 1901 yılında Türkler tarafından bir futbol kulübü kuruldu. Ancak bu kulüp baskı nedeniyle uzun süreli olamadı. 1902'de yine Kadıköy'de bu sefer İngilizler tarafından bir futbol kulübü kuruldu. James Lafontaine ve arkadaşları tarafından kurulan bu kulüpte

17 Yıldız, ag.e, s.273.

18 Doğan Yıldız, Çağlarboyu Türklerde Spor, Tele Basım, İstanbul, 2002, s. 169.

19 Uzun, ag.t, s.10.

20 Tüfek, ag.t, s.9.

21 Mehmet Süme-Selami Özsoy, "Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Bisiklet Sporu", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (24), 2010, s.345-360.

22 Uzun, ag.t, s.9.

23 Tüfek, ag.t, s.8-9.

24 Fuat İnce, "Dr. Rieder'in 5 Ağustos 1898 Tarihli Raporuna Göre Tıp Eğitimi Müfredatı", *III. International Health Sciences and Life Congress-Abstract Book*, Burdur, 2020, s.14.

25 Kurthan Fişek, *Spor Yönetimi*, Ankara Üniversitesi SBF yay., Ankara 1983, s. 256-258.

26 Tüfek, ag.t, s.10.

27 Mehmet Günay, "Türkiye'de Spor Cemiyetlerinin Kuruluşu ve Bu Cemiyetlerin Etnik Amaçlarla Kullanılması*",* *International Journal of Science Culture and Sport,* 4 (Special Issue 1), 2016, s.383-393.

28 Tüfek, ag.t, s.10.

29 Aynı yer.

ağırlıklı olarak İngiliz ve Rum oyuncular bulunmaktaydı. Ama kadrosunda Yahudi ve Müslüman oyunculara da yer vermekteydi. 1903 yılında Beşiktaş Bereket Jimnastik Kulübü kurulmuştur.[30] 1903 yılında ayrıca Türkiye'deki ilk demokratik spor organizasyonu yapılanması olan "İstanbul Futbol Birliği" kurulmuş, fakat varlığını sadece yedi yıl sürdürebilmiştir. Birliğe katılan kulüplerin çeşitli istekleri, oturmuş bir yapının oluşturulamaması ve hepsinden önemlisi belirlenmiş kuralların olmaması bu birliğin kısa sürmesindeki ana nedenlerdir.[31] 1904'te Rumlar tarafından Elpis Kulübü ve 1905'te Galatasaray Spor Kulübü kurulmuştur.[32]

1906 yılında Atina'da düzenlenen gayri resmi statüdeki Olimpiyat Oyunlarına İstanbul'dan bir eskrimci, bir güreşçi, iki jimnastikçi ve dört atlet ile İzmir ve Selanik'ten birer futbol takımı kendi imkânları ile iştirak etmişlerdir.[33] 1907 yılında Fenerbahçe Spor Kulübü kurulmuştur.[34] 1908'de Londra'da düzenlenen Olimpiyat Oyunlarına ise Türkiye'den sadece Aleko Mulos ismindeki bir sporcunun bireysel olarak jimnastik alanında katılım sağlayabildiği bilinmektedir.[35]

24 Temmuz 1908'de ilan edilen 2. Meşrutiyet'le birlikte Türkiye'de modern sporlarda hızlı bir gelişme ve yayılma olduğu belirtilmektedir.[36] Bu dönemde, beden eğitimi ve sporun sadece okullarla anılması yerine, bunun yanında gündelik hayatın bir parçası olmasına çalışılmış ve devlet bu işleri belirli bir program dâhilinde ele almaya başlamıştır.[37] Farklı alanlarda faaliyetleri olan birçok cemiyetin kurulması, bunlardan başka yüzlerce yeni gazete ve derginin yayımlanması dikkat çeken diğer hususlardır.[38] Cemiyetlerin serbestisi kapsamında Türklerin de spor kulübü kurmalarının önündeki engellerin artık iyice kalkması, gençlerin "spor" için teşvik edilmeleri ve desteklenmeleri bakımından önemlidir.[39] İstanbul Futbol Birliği yerine 1910'da "İstanbul Kulüpler Ligi" kurulmuştur. Dört yıl devam eden bu yapılanma da tıpkı önceki gibi profesyonellikten oldukça uzaktı.[40] 1911'de Galatasaray'la anlaşmazlık yaşayan bazı futbolcular bu kulüpten ayrılarak "Terakki" ismiyle yeni bir kulüp kurmuşlardır. Kulüp başkanlığına Sadrazam Talat Paşa'nın gelmesiyle "Altınordu" adını alan kulüp o dönem önemli sayılabilecek başarılara imza atmış, ancak 1. Dünya Savaşı'ndan sonra İttihat ve Terakki'nin tasfiye edilmesiyle önemini yitirmeye başlamıştır.[41]

Bu dönemdeki önemli gelişmelerden birisi de Selim Sırrı Bey'in (Tarcan) "Osmanlı Olimpiyat Cemiyetini" kurarak, bu alandaki çalışmaları artık resmen başlatmasıdır. 1912'de Stockholm'de düzenlenen Olimpiyat Oyunlarına Osmanlı Devleti ilk kez resmî olarak katılım göstermiştir.[42] Selim Sırrı Bey 1917 yılının Mayıs ayında Kadıköy'de düzenlenen "İdman Bayramına" öncülük etmiş, sportif faaliyetlerin önemi bakımından önemli bir işi gerçekleştirmiştir.[43] 1918 yılında 1.Dünya Savaşı'nda mağlup olan Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Mütarekesi ile savaştan çekilmiştir.[44] Olumsuz maddelerle dolu olan bu ateşkes antlaşması, aslında Türk topraklarının işgaline zemin hazırlamaktaydı.[45] Nitekim çok zaman geçmeden başlayan işgal hareketleri Türk milleti tarafından asla kabul edil-

30 Günay, ag.m, s.383-393.

31 Toros, ag.e,s.62.

32 Günay, ag.m, s.383-393.

33 Atabeyoğlu, *ag.e*, s.69; Tüfek, ag.t, s.12-13.

34 Günay, ag.m, s.383-393.

35 Tüfek, ag.t, s.13.

36 Toros, ag.e,s.62-63.

37 Mutlu Türkmen, "Erken Cumhuriyette Beden Eğitimi ve Sporun İdeolojik Temelleri", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic* ,8 (6), Ankara, 2013, s.729-740.

38 Hasan Taner Kerimoğlu, "II. Meşrutiyet Döneminde Genel Haklar Savunusu Yapan Bir Gazete: Hukuk-ı Umumiye", ÇTTAD, VIII (18-19), 2009, s.s.21-38

39 Murat Özmaden, "TİCİ Dönemi Sporla İlgili Gelişmeler ve Dönemin Spor Anlayışı", *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2003, s.11-25.

40 Zahid Serarslan, *Spor Yönetimi ve Örnek Olay Analizi*, Morpa Kültür yay., İstanbul, 2006, s.16; Tüfek, ag.t, s.11.

41 Atabeyoğlu, *ag.m,* s.1495.

42 Tüfek, ag.t, s.13.

43 *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlıda Spor*, T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı yay., İstanbul, 2018, s.393.

44 Tevfik Bıyıklıoğlu, *Türk İstiklâl Harbi Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı I,* Genelkurmay ATASE Başkanlığı yay., Ankara, 1992, s.20-46.

45 Seha L. Meray-Osman Olcay, *Osmanlı İmparatorluğunun Çöküş Belgeleri (Mondros Bırakışması, Sevr Andlaşması, İlgili Belgeler),* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayını, Ankara, 1977, s.1-5.

memiş, Türkler Mustafa Kemal Paşa'nın (Atatürk) önderliğinde giriştikleri istiklâl mücadelesinde zaferi kazanmayı başarmışlardır.[46] Mütareke ve işgal yıllarında İngilizler, İstanbul'da Türk kulüplerinin faaliyetlerine ve çeşitli yarışmaların düzenlenmesine müsaade etmişlerdir. Hatta Türk takımlarıyla işgalcilerin takımları arasında birçok maç yapılmıştır.[47]

26 Haziran 1920 tarihi Türkiye'de spor örgütlenmesi bakımından çok önemli bir tarihtir. Bu tarihte; Altınordu, Anadolu İdmanyurdu, Beşiktaş, Beylerbeyi, Fenerbahçe, Galatasaray, Süleymaniye, Hilal, Vefa, Üsküdar, Haliç ve Union spor kulüplerinin temsilcileri, Ali Sami (Yen), Burhan (Felek), Nasuhi Esat (Baydar) ve Yusuf Ziya (Öniş) Beylerin öncülüğünde bir toplantı yapmışlardır. Bu toplantının ikincisi bu sefer daha çok katılımcıyla 15 Nisan 1921'de gerçekleştirilmiştir. Yapılan toplantılar neticesinde birlik kurulmasına karar verilmiş ve 22 Mayıs 1922'de bu birlik "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ)" adıyla resmen faaliyetine başlamıştır.[48] Birliğin başkanlığına Ali Sami Bey seçilmiş, yardımcıları da Burhan ve Ali Seyfi Beyler olmuştur. Nuri Bey muhasip ve Nasuhi Bey de denetçi olarak görevlendirilmişlerdir. Tayyip, Hamdi, Yusuf Ziya, Cevdet, Cevat Rüştü, Cemal Faris ve Hikmet Beyler de birliğin üyeleri olarak cemiyette yer almışlardır.[49]

İstiklâl Harbi'ni zaferle sonuçlandıran Türkler, 24 Temmuz 1923 Lozan Barış Antlaşmasıyla varlıklarını ve haklarını tüm dünyaya tanıtmışlardır.[50] 29 Ekim 1923'te Türkiye'de Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte her alanda olduğu gibi spor alanında da önemli adımlar atılmaya başlamıştı.[51] Zaferden sonra Türkiye'nin ilk düzenli spor yapılanması olarak kabul edebileceğimiz "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı" ülkede spordan sorumlu tek organ olmuştur. 1923'te "Türkiye Futbol Federasyonunun" kurulması ile fiilen "federasyon kurma" görevi de başlayan birlik, 1924'te "kamuya yararlı dernek" statüsüne kavuşmuş ve 1924 Olimpiyatlarına katılma hazırlıkları için görevlendirilmiştir.[52] Bu kapsamda birliğe devlet tarafından artan oranlarda maddi katkı sağlanmaya başlanmıştır.[53] 1924 Paris Olimpiyatları'na katılacak ülkelerin "Milletler Cemiyetine" üye olmaları gerekmekteydi. Ancak Türkiye o tarihte henüz Milletler Cemiyeti'ne üye değildi. Buna rağmen Türkiye bu şarttan muaf tutularak olimpiyatlara katılmıştı. 44 ülkeden 308 sporcunun katıldığı bu olimpiyat oyunlarına Türkiye toplam 40 sporcu ile katılmıştı. Madalya başarısı elde edilemese de Türkiye'nin katıldığı ilk uluslararası organizasyon olması ve sporcuların deneyim kazanmaları bakımından çok faydalı olmuştu.[54]

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren

[46] Fuat İnce - Oğuz Aytepe, "Millî Mücadeleye ve Millî Mücadele Sağlık Hizmetlerine Genel Bakış", *SDÜTF 100. Yılında Millî Mücadelede Sağlık Hizmetleri Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı,* ed. Fuat İnce, Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi, Isparta, 2020, s.10.

[47] Tüfek, ag.t, s.12.

[48] Kurthan Fişek, *Türk Spor Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1985, s.349.

[49] Tüfek, ag.t, s.16.

[50] Temuçin Faik Ertan, "Mudanya Mütarekesi'nden Lozan Barış Antlaşması'na", *Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi,* ed. Temuçin F. Ertan, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2011, s.145-146.

[51] Makbule Sarıkaya, "Selim Sırrı Tarcan ve Gürbüz Türk Çocuğu", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* 24 (70), 2008, s.113-126.

[52] Fişek, ag.e, s.349; Tüfek, ag.t, s.16-17.

[53] Tüfek, ag.t, s.17.

[54] Türkiye bu dönemde, 1928 Amsterdam Olimpiyat Oyunlarına, 1931 Balkan Oyunlarına, 1936 Garmisch Partenkirchen Kış Olimpiyatlarına ve 1936 Berlin Olimpiyat Oyunlarına da katılım sağlamıştır. Tüfek, ag.t, s.85-130.

sporda iki hedef belirlemiştir; bunlardan birincisi, sporu bütün yurtta yaygınlaştırmak, ikincisi de, spor kategorilerinin çeşitliliğini arttırmaktır. Genç Cumhuriyet, sporun; zinde ve sağlıklı nesiller yetiştirilmesindeki, insan bedeninin tamamen akılcı ve bilimsel metotlarla şekillendirilmesindeki ve çağdaş toplum yaratılmasındaki önemini ve değerini çok iyi anlamıştı.[55]

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Cemiyetinin 1926'daki üçüncü kongresine bizzat katılan Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, gelecek nesillerin yetiştirilmesinde "fiziksel ve ruhsal sağlığın" önemini vurgulayan bir konuşma yapmış ve beklentilerini;"Efendiler; gürbüz ve yavuz evlatlar isterim! Bunları yetiştirme tedbirini ve mesuliyetini üzerinize almış kimselersiniz. Bu neticeyi görmezsem, hakkınızdaki itimadım o zaman ortadan kalkar. Fakat sizin kadar vatansever insanların bunda başarıya ulaşamayacaklarına ihtimal verilebilir mi?" sözleriyle ifade etmiştir.[56] Nitekim Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda çocuklarla ilgili konulardan sorumlu olan "Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin" yayın organının adı da "Gürbüz Türk Çocuğu" olarak belirlenmiştir. Bu yayın ebeveynlere adeta rehberlik yapan bir aile ve çocuk dergisiydi. Burada elbette ki beden eğitimi ve sporun yaygınlaştırılarak halk tarafından sevilmesine ve benimsenmesine yönelik makaleler de yayımlanmaktaydı. Derginin amacı da zaten; "Türk Çocuğu'nu gürbüz yetiştirmek ve Gürbüz Türk çocuklarından kuvvetli, sağlam bir millet vücuda getirmek..." olarak belirlenmişti.[57] Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı da Cumhuriyet'in gayeleri doğrultusunda faaliyetlerini devam ettirmiştir. Ayrıca atıcılık, binicilik, dağcılık ve kayak gibi dallarda yürütülen faaliyetleri takip ve tanzim etmek üzere yeni federasyonlar kurulurken, bisiklet federasyonu yeniden teşkil edilip yapılandırılmıştır. [58] Bu dönemde sportif faaliyetler anlamında bir diğer önemli gelişme ise Türkiye'den Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne (SSCB) heyetler gönderilmesi olmuştur. 1933, 1934 ve 1937 yıllarında ayrı ayrı gönderilen heyetlerde hem sporcular hem de teknik ekipler ve yetkililer yer almaktaydı. Böylece müsabakaların yapılmasının yanında Sovyet spor sistemi de incelenerek değerlendirme raporları hazırlanmıştır.[59]

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın adı 18 Nisan 1936'da "Türk Spor Kurumu" olarak değiştirilmiş ve yeni bir nizamname ile faaliyetlerine devam etmeye başlamıştır. [60] 29 Haziran 1938 tarihinde bir değişiklik daha yapılarak Türk Spor Kurumu yerine "Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. Böylece sporla ilgili tüm faaliyetlerin doğrudan doğruya devlet eliyle yürütülmesi amaçlanmıştı.[61]

Yukarıda Osmanlı'nın son, Cumhuriyet'in ise ilk yıllarında spor alanında yaşanan gelişmeleri ve bunların sağlıkla ilişkilendirilmesi konusundaki çabaları özetlemeye çalıştık. Alana katkı sağlayan burada yer verebildiğimiz çalışmaların yanında yazamadığımız daha birçok değerli kaynağın mevcut olduğunu gördük. Ancak alanyazında gerek ele aldığımız döneme ve gerekse de sonrasına ait fotoğrafların veya diğer görsel materyallerin düzenli ve bir arada yer aldıkları bir kaynağa rastlayamadık. Bu nedenle konunun sağlık boyutuyla ve özellikle de hem spor hekimliğiyle hem de tıp tarihi ile olan yakın alakasını göz önünde bulundurarak arşiv taramaları yapmayı ve buralardan elde ettiğimiz tarihi nitelikteki materyalleri paylaşmayı düşündük. Böylece fotoğrafları gün yüzüne çıkartarak ilgililerleriyle buluşturmayı, toplu bir kaynakça oluşturmayı ve böylece alandaki önemli bir eksikliği kapatmayı amaçladık.

Amacımız doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivlerine ait kataloglarda tarama yaptık. İlgili web sayfasında (https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/) "spor", "sıpor", "ıspor", "idman", "antrenman", "kulüp", "klüp", "olimpiyat", "müsabaka", "yarışma" ve "tüm spor kategorilerinin adlarını ayrı ayrı yazarak" oluşturduğumuz anahtar kelimelerle inceleme yaptık.

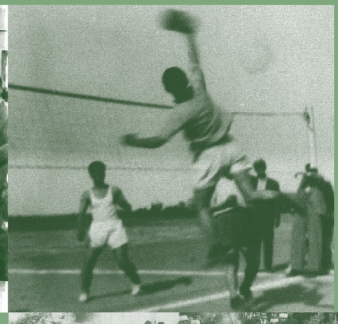
55 Sarıkaya, ag.m, s.114.
56 Tüfek, ag.t, s.17.
57 Sarıkaya, ag.m, s.116.
58 Tüfek, ag.t, s.15-38.
59 Zehra Arslan, "Trip Report Of Turkish Delegation Regarding Sports Organization In Soviet Union Belonging to Year 1933", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* 8 (8), 2013, p. 89-101.
60 Tüfek, ag.t, s.15-38.
61 Tüfek, ag.t, 40-51.

*Doç. Dr. Sabriye ERCAN
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Spor Hekimliği Ana Bilim Dalı, Isparta, Türkiye,
sabriyeercan@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9500-698X

** Dr. Öğr. Üyesi Fuat İNCE
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Ana Bilim Dalı, Isparta, Türkiye,
fuatince@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2887-7512

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AKTEL Mehmet, "Tanzimat Fermanı'nın Toplumsal Yansıması", SDÜ İİBF Dergisi, Güz (3), 1998, s.177-184.
- ARSLAN Zehra, "Trip Report Of Turkish Delegation Regarding Sports Organization In Soviet Union Belonging to Year 1933", Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8 (8), 2013, p. 89-101.
- Arşiv Belgelerine Göre Osmanlıda Spor, T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı yay., İstanbul, 2018.
- ATABEYOĞLU Cem, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Spor", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.6, İletişim yay., İstanbul, 1985, s.1475-1476.
- ATABEYOĞLU Cem, Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi, Fotospor, İstanbul, 1991.
- ATASOY Berkant-ÖZTÜRK KUTER Füsun, "Küreselleşme ve Spor", Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (1), 2005, s.11-22.
- AYDIN Ali Dursun vd., "Türk Spor Politikalarında Öngörülen Hedeflerin Gerçekleşme Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine bir Araştırma (GSGM örneği)", Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,1 (2), 2007, s.87-96.
- * BCA, 490-1-0-0 / 1087 - 1145 – 2
- * BCA, 490-1-0-0 / 1087 - 1145 – 1
- * BCA, 490-1-0-0 / 1093 - 1160 – 1
- * BCA, 490-1-0-0 / 1087 - 1145 – 2
- * BCA, 180-9-0-0 / 3 - 19 – 1
- * BCA, 490-1-0-0 / 1084 - 1139 - 1
- * BOA, YB.021 / 113 - 16 – 0
- BIYIKLIOĞLU Tevfik, Türk İstiklâl Harbi Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı I, Genelkurmay ATASE Başkanlığı yayınları, Ankara, 1992.
- CENGİZ Recep-TAŞMEKTEPLİGİL Mehmet Yalçın "Spor Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme: Spor Merkezleri (Samsun Örneği)", Akademik Bakış Dergisi, (56), 2016, s.220-240.
- ERTAN Temuçin Faik, "Mudanya Mütarekesi'nden Lozan Barış Antlaşması'na", Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, ed. Temuçin Faik Ertan, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2011.
- FİŞEK Kurthan, Spor Yönetimi, Ankara Üniversitesi SBF yay., Ankara, 1983.
- FİŞEK Kurthan, Türk Spor Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1985, s.349.
- GÜNAY Mehmet, "Türkiye'de Spor Cemiyetlerinin Kuruluşu ve Bu Cemiyetlerin Etnik Amaçlarla Kullanılması", International Journal of Science Culture and Sport, 4 (Special Issue 1), 2016, s.383-393.
- İNCE Fuat, "Dr. Rieder'in 5 Ağustos 1898 Tarihli Raporuna Göre Tıp Eğitimi Müfredatı", III. International Health Sciences and Life Congress-Abstract Book, Burdur, 2020, s.14.
- İNCE Fuat-AYTEPE Oğuz, Millî Mücadeleye ve Millî Mücadele Sağlık Hizmetlerine Genel Bakış", SDÜTF 100. Yılında Millî Mücadelede Sağlık Hizmetleri Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı, ed. Fuat İnce, Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi, Isparta, 2020.
- KAHRAMAN Âtıf, Osmanlı Devletinde Spor, T.C. Kültür Bakanlığı yay., Ankara, 1995.
- KERİMOĞLU Hasan Taner, "II. Meşrutiyet Döneminde Genel Haklar Savunusu Yapan Bir Gazete: Hukuk-ı Umumiye", ÇTTAD, VIII (18-19), 2009, s.s.21-38
- MERAY Seha L.-OLCAY Osman, Osmanlı İmparatorluğunun Çöküş Belgeleri (Mondros Bırakışması, Sevr Andlaşması, İlgili Belgeler), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayını, Ankara, 1977.
- ÖZMADEN Murat, "TİCİ Dönemi Sporla İlgili Gelişmeler ve Dönemin Spor Anlayışı", Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2003, s.11-25.
- SARIKAYA Makbule, "Selim Sırrı Tarcan ve Gürbüz Türk Çocuğu", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 24 (70), 2008, s.113-126.
- SERARSLAN Zahid, Spor Yönetimi ve Örnek Olay Analizi, Morpa Kültür yay., İstanbul, 2006.
- SÜME Mehmet-ÖZSOY Selami, "Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Bisiklet Sporu", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (24), 2010, s.345-360.
- TDK Türkçe Sözlük.
- TOROS Kerem, Türkiye Cumhuriyeti Spor Tarihi, Ankara, 2015.
- TÜFEK Sabri Sami, "Cumhuriyet Döneminde Spor", MÜ, TAE, Yayımlanmamış YL Tezi, İstanbul, 2019.
- TÜRKMEN Mutlu, "Erken Cumhuriyette Beden Eğitimi ve Sporun İdeolojik Temelleri", Turkish Studies-International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic ,8 (6), Ankara, 2013, s.729-740.
- UZUN Hasan, "Cumhuriyet'in İlk On Yılında Türkiye'de Spor", DEÜ, AİİTE, Yayımlanmamış YL Tezi, İzmir, 2012.
- YILDIZ Doğan, Çağlarboyu Türklerde Spor, Tele Basım, İstanbul, 2002, s. 169.
- YILDIZ Doğan, Türk Spor Tarihi, Eko Matbaası, İstanbul, 1979.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Türk Spor Kültürü ve Tarihinden Arşiv Fotoğrafları

ISBN : 978-605-9454-69-8
Yayın No: 124